

Föll

(MATH104.1: Inngangur að stærðfræðigreiningu)

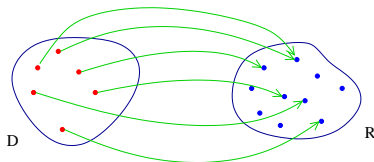
Kjartan G. Magnusson, followed by many others

September 11, 2014

Föll, formengi þeirra og varpmengi

Tvö mengi D og R .

- D : formengi, skilgreiningarmengi (domain)
- R : bakmengi, varpmengi, ráðstöfunarmengi (codomain, range)

Fall, f , er regla sem lætur nákvæmlega eitt stak í R svara til sérhvers staks í D .

Öll svið vísinda nota föll til að lýsa samböndum. Við forritun eru notuð föll til að framkvæma reikniaðgerðir, færslur og álíka.

Hér er gert ráð fyrir að nemendur kunni skil á mengjaaðgerðum (svarið krossaspurningum til að fá þjálfun í þeim).

Athugið að f er fallið en $f(x)$ er útkoman.

Dæmi um rithátt $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ með $f(x) = 2x$. Hér er t.d. $f(3) = 6$ o.s.frv.

Myndmengi falls

Myndmengi (image) $f : D \mapsto R$ er

$$f(D) = \{f(x) : x \in D\} \subseteq R$$

Köstum krónu tvisvar, fáum $\omega = \text{KK, KS, SK eða SS}$. Gefum síðan upp $X(\omega) = \text{fjöldi skjal-
darmerkja}$. Þá er X fall...

Móðir barns...

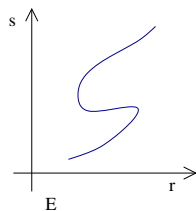
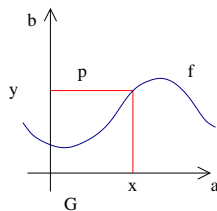
$$f(x) = \sqrt{x}$$

Gröf falla

Punktamengið

$$\{(x, f(x)) \in \mathbb{R} \mid x \in D_f\}$$

er graf fallsins f .

Jafnstæð og oddstæð föll

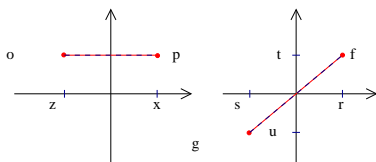
Fall f er

- jafnstætt (even) ef
$$f(-x) = f(x), \quad \forall x \in D_f$$
- oddstætt (odd) ef
$$f(-x) = -f(x), \quad \forall x \in D_f$$

(hér er $D_f \subseteq \mathbb{R}$)

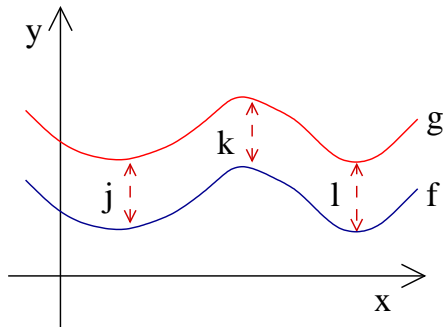
$f(x) = 2x$, skilgreint fyrir $x \in \mathbb{R}$, er oddstætt

$f(x) = x^2$ er jafnstætt

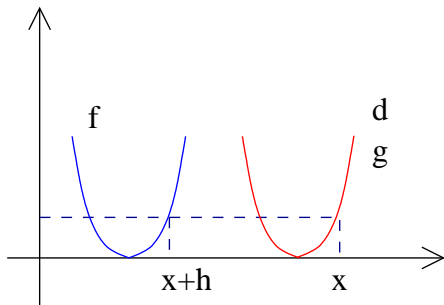
Lóðrétt hliðrun á gröfum

Graf fallsins $g(x) = f(x) + k$ fæst með því að hliðra grafi fallsins $f(x)$ um k einingar lóðrétt.

Lárétt hliðrun á gröfum

Graf fallsins $g(x) = f(x + h)$ fæst með því að hliðra grafi fallsins $f(x)$ um h einingar lárétt (til vinstri ef $h > 0$, til hægri ef $h < 0$).

Eintæk og átæk föll

Fall $f : D \rightarrow R$ er eintækt (one-one, injective) ef

$$f(a) = f(b) \Rightarrow a = b$$

Fall $f : D \rightarrow R$ er átækt (onto, surjective) ef R er líka myndmengi f .
Skilgreiningarmengið skiptir máli...

Dæmi:

$f(x) = x^2$, $D_f = \mathbb{R}$ er ekki eintækt, en $g(x) = x^2$, $D_g = \mathbb{R}^+$ er eintækt.

$f(x) = x^3$, $D = \mathbb{R}$ er eintækt og átækt.

$f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = x^2$, er ekki átækt, en $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}_+$, $g(x) = x^2$, er átækt.

Samsett föll

Tökum tvö föll g og f . Gerum ráð fyrir að

$$g(D_g) \subset D_f$$

Skilgreinum samsetta (composite) fallið $f \circ g$:

$$(f \circ g)(x) = f(g(x))$$

Dæmi

$$f(x) = 3x^2$$

$$g(x) = 2x + 4$$

Skoðum $f \circ g$ og $g \circ f$

